

Olaryň bize köp zat öwredipdiler...

Category: Goşgular, Kitapcy, Sözler, Ýatlamalar

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Olaryň bize köp zat öwredipdiler... OLARYŇ BIZE KÖP ZAT
ÖWREDIPDILER...

Meniň elimde şahyr Kerim Gurbannepesowyň «Toprak» diýen goşgular ýygyndysy bar. Ondaky «Gaýrat» diýen goşgy aýratyn ünsümi çekdi. Bu goşguda şahyr türkmen sowet edebiýatynyň Berdi Kerbabayew, Ata Gowşudow, Gara Seýitliýew, Rehmet Seýidow ýaly gerçekleri hakynda söhbet açyp, ine şeýle ýazýar:

*Olaryň bize köp zat öwredipdiler,
Olaryň her demi bize sapakdy...*

Şahyr mamla. Biz olaryň dürli öwüşgine çaýylan diňe bir baý edebi döredijiligidinden däl, eýsem olaryň şahsy durmuşyndan hem ynsanperwerligi, edepliligi, mertligi öwrenipdik.

Men şu ýerde köpleriň söýgüsini gazanan şahyr, ýalkymly propogandist Gara Seýitliýew bilen bolan duşuşyklarymda alan gysgajyk sapaklarym barada gürrüň etmekçi. Belki, şeýle sapaklary başga-da onlarça adam ondan öwrenendir.

Şahyr Gara Seýitliýew bilen men ilkinji gezek 1959-njy ýylyň ýaz aýlarynda duşuşypdym. Şo wagtlar ol Türkmenistan SSR Ýazyjylar soýuzynyň prawleniýesiniň başlygydy. Men paýtagtymyzdaky medeni aň-bilim tehnikumynyň (tehnikum soň Gara Seýitliýewiň adyny göterdi) soňky kursunda okaýardym. Bizi dört oglan bolup şäheriň Maýakowskiý adyndaky kitaphanasyna önümçilik praktikasyny geçmek üçin iberipdiler. Praktika döwründe ýazyjylar bilen okyjylaryň duşuşygyny guramalydyk. Ýazyjylar soýuzyna baryp, kimler bilen okyjylaryň duşuşygynyň guraljakdygyny anyklamak meniň paýyma düşüpdi...

Ýazyjylar. Şahyrlar. Men öň olaryň eserlerine näçe belet bolsam-da, özleri bilen ýüzbe-ýüz oturyp gürlleşip görmändim.

Şol sebäpdenem tolgunýardym. «Häzir Gara Seýitliýew diýilýän adam bilen salamlaşaryn. Ýeri, soňra näme diýerin?» diýip oýlanýardym. Her näçe tolgunsam-da, Ýazyjylar soýuzynyň işiginden ätledim. Maňa Gara Seýitliýewiň kabinetini görkezdiler. Şol wagt başlygyň kabinetiniň gapysyndaky otagda sekretar gyz ýok eken. Çekinibräge-de gapyny açdym. Gara Seýitliýew özüne mahsus bolan joşgunlylyk bilen nämedor bir zatlar hakynda janygyp gürläp oturan eken. Onuň ýanyndakylaryň kimdigini tanamadym, dogrusy, olaryň göni ýüzüne seretmäge-de utanýardym. Duýgur şahyr ýüregi meniň ýagdaýymy aňdy.

– Geliber ýigit, geliber! – diýip, Gara Seýitliýew ýerinden turdy. Soňra elini uzadyp salamlaşdy. Ol meniň bilen edil öňden tanyş ýaly, diýseň mylaýym gürlleşýärdi. Derrew özüni dürsedim-de, näme üçin gelendigimi aýtdym.

– Gowy maksadyňyz bar, ýigit. Ýöne, bizde ýazyjy-şahyr köp, olaryň haýsysy bilen duşuşmak isleýärsiňiz – diýip, ýanynda oturanlara tarap elini uzatdy.

– Beki Seýtäkow, Kerim Gurbannepesow dagynyň haýsy hem bolsa bolardy – diýenimem şoldy welin, gapdalda oturanlaryň biri gozgalaň tapdy.

– Inim, Beki Seýtek diýýäniň-ä men weli, ýöne baryp biljek däl. Erte-birigün komandirovka gidýän – diýip, ol edil uly adam bilen gürlleşýän ýaly, maňa ýagdaýyny aýtdy. Oturanlaryň biriniň Beki Seýtäkowdygyny men diňe şondan soň bilip galdym.

Gara Seýitliýew eýýäm kimdir biri bilen telefonda gürlleşip otyrды. Ol soňra Kerim Gurbannepesowyň şol duşuşyga baryp biljekdigini maňa aýtdy. Men iş bitirendigime monça bolup, Gara Seýitliýew bilen hoşlaşyp çykmakçy bolanymda, ol:

– Elbetde, bular ýaly iş bilenem gelip durmaly. Ýöne, ýaş ýigit belki siz goşgy ýa-da hekaýa ýazýansyňyz. Eger şeýle bolsa indiki geleniňizde eliňiz sowgatlyja geliň! – diýip ýylgyrды.

Onuň bu ýylgyryşynda oýun gatysykly hakykatyň, dörediji ýaşlar baradaky uly aladanyň bardygyny şobada aňypdym...

Şahyr bilen ikinji duşuşygym 1966-njy ýylda bolupды. Ol wagt Gara Seýitliýew respublikamyzyň medeniýet ministri bolup işleýärdi. Ol meni iş bilen ýanyna çagyrypды.

...Moskwanyň Döwlet medeniýet institutyny tamamlap gelenimden soň, Karl Marks adyndaky Respublikan döwlet kitaphanasynda gündogar edebiýatlary bölüminiň müdiri wezipesinde işleýärdim. Kitaphanada öz işime gümra bolup otyrdym. Gapydan sekretar gyz girdi-de:

– Sizi ministr telefona çagyryýar – diýip, meniň üçin düýbünden garaşylmaýan habary aýtdy. Men öte eşidendirin öýdüp anyklamak isledim.

– Direktor çagyryýamy?

– Siziň oýun ýadyňyza düşýär. Çaltyrak baryň, ministr Gara Seýitliýew telefona çagyryýar – diýip, sekretar gyz janygyp gürlledi.

Men howsala düşdam. Ministr kitaphananyň direktory ýa-da orunbasary bilen gürlleşmän, meni näme üçin telefona çagyryýarka? Bu ýerde nämedir bir zadyň bardygy düşnükli. Ýöne näme? Birki aý mundan oň Gara Seýitliýewiň döredijiligi barada metodik gollanma ýazyp, ony oba ýerlerine ugradypdyk. Gollanmanyň awtory özümdim. Megerem, şol materialda bir hata goýberilen bolsa gerek...

Baryp trubkany aldym.

– Diňleýärin, Gara Seýitliýewiç! – diýenimde, meniň sesim ýöwselliräk çykdy.

– Täçmämet, işiň köpmi? – diýip, ol meniň adymy tutup gürlledi. «Ol meniň adymy nireden bilip ýörkä?» diýip geňirgendim.

Onsoňam soraga nähiliräk jogap bermelidigi barada oýlandym. «Işim yok» diýseň bir hili, «Işim köp» diýseňem bir hili. Onsoň ikuçlyrak jogap berdim:

– Aýdyberiň, Gara Seýitliýewiç! Işinem näme, gutarýan wagty barmy?!

Ol maňa ýumuş buýurmady. Ýanyna baryp gaýtmagymy haýyş etdi. Meniň howsalam hasam artdy. «Görýän welin, gürrüň möhüm bolara çemeli» diýip, içimi geplettdim. Ýazyp oturan zadyma nokat goýjak bolup, birneme eglenipdirin. Kagyzlarymy ýygnaşdyryp çykmakçy bolup durkam, sekretar gyz ýene-de işikden geldi.

– Sizi ýene-de ministr çagyryýar – diýip, çykyp gitdi.

Men ylgap diýen ýaly trubkany aldym. Ministriň sesi kesgitli

çykdy.

– ...Dogrudanam, işe gutarma ýokdur. Ýöne, biz saňa garaşyp otyrys...

Men utandym. Maşyna garaşyp durmadym-da, pyýada gitdim. Ministrligiň jaýyna ýetip barýarkam uprawleniýe naçalnikleriniň biri öňümden çykdy. Asyl seredip otursam, ol meniň yzymdan iberilen eken. Biz tirkeşip ministriň kabinetine girdik. Ministr öňki edip oturan gürrüňini goýdy-da, nazaryny maňa tarap aýlady:

– Sen şu adamyny tanaýarmyň?! – diýip, gapdalynda oturan ýognas birini görkezdi. Ol adamynyň kimdigini çalarak çaklaýardym.

– Partiýanyň Gökdepe raýon komitetiniň birinji sekretary ýoldaş Saryýew bolaýmasa – diýdim...

Olar biri-biriniň ýüzüne seredişip ýylgyryşdylar. Soňra bolsa maňa Gökdepe raýonyna medeniýet bölüminiň müdiri bolup gitmekligi teklip etdiler.

Me, saňa gerek bolsa! Bu habar meniň üçin bulutsyz asmanda ýylgyrym çakan ýaly, garaşylmaýan bir zat boldy. Men süýem barmagym bilen öňümdäki stoluň üstünde düşnüksiz şekilleri çekip başladym. Daşymdan zat diýmesemem, içim uly hümmüldidi. Kabinetiň içinde dymşlyk höküm sürýärdi. Elbetde, her kim meniň aýtjak jogabyma garaşýardy. Şol wagtkar men bir hili müzzerilip, edil ýere girip barýan ýalydym. Näme jogap berjegimi bilmedim.

– Dymmaklyk razylgygyň alamaty diýýärler... Onda näme, gürleşdikmi? – diýip, ýene Gara Seýitliýewiň özi dymşlygy bozdy.

– Eger mümkin bolsa maňa iki gün purýja beriň!

Olar razylaşdylar. Ýöne, men iki gün garaşdyrmadym. Ertesi irden ministriň ýanyna bardym-da, näme sebäplere görä gidip biljek däldigimi başardygyndan düşündirip aýtdym. Ol meni dykgat bilen diňledi. Şonda men gürrüňdeşiň gürrüňini diňlemeklik üçin hem uly ussatlygyň gerekdigine düşündim.

– Ýoldaş Jürdekow, ýagdaýyňyza serediň. Ýöne «Sen» diýlen wagty «sen» boljak bolmak gerek – diýip, ol meniň bilen hoşlaşdy.

Men ministriň kabinetinden çykyp, uludan demimi aldym. Üstümden agyr ýük aýrylan ýaly boldy. Ýöne, bu ýeňillik uzaga çekmedi. Ertesi ýene-de meniň «daşyma geçdiler».

– Mydama merkezde işläp ýörüp bolmaz. Ýerlerdäki ýagdaýlary öwrenmek gerek. Sen ol ýerik git, ýene-de iki ýyldan yzyňa çagyrarys.

Ministriň iň soňky gelen netijesi şu boldy. Men razylaşdym. Men Gökdepe raýonynda işläp ýördüm. Wagt haýal geçýärdi. Şeýdip iki ýyly geçirmelidi. Aslynda iki ýyl geçäýende-de meniň indi ugrumy idän bolarmyka? Bu bir ýöne aýdylan zat bolaýmasyn? Meni bir tarapdan şu soraglar ynjalyksyzlandyrsa, beýleki bir tarapdan işdäki kemçilikler, öňde durýan wezipeler böwrüme iňňe bolup sanjylýardy. Bu aladalaryň soňkusy rüstem bolup çykdy. Hawa, işler ugrugyp başlapdy. Dogrusy, käbir üstünliklerem ýok däldi. Raýon medeniýet bölüminde işlän döwrümde köp gezek Gara Seýitliýewiň çuň mazmunly çykyşlaryny, döwletli maslahatlaryny diňläpdim. Olaryň diňe birini ýatlasym gelýär.

... Kerki raýonynyň Kalinin adyndaky kolhozynda medeniýet işgärleriniň respublikan ýygnagy geçirilýärdi. Şonda ministriň özi doklad edipdi. Gara Seýitliýewiň respublikamyzda medeniýet işiniň ýagdaýy barada aýdyp, oba medeniýetini ösdürmegiň wezipeleri hakynda eden sargytlary onuň bu işe jany-teni bilen berlendigine güwä geçýärdi. Onuň güýçli oratorlyk ussatlygy-da hemmeleri haýran edipdi.

Doklad gutarandan soň, prezidiumyň stoluna gelip gowuşýan bölejik kagyzlaryň yzy kesilenokdy. Her kim özüni gyzyklandyrýan mesele bilen ministre ýüzlenýärdi, soragyna göwnemakul jogap alýardy. Gara Seýitliýew gelen hatlaryň birini okap durşuna çalarak ýylgyrdy. Soňra ol ony daşyndan okady. Ol hatyň mazmuny, ine şeýleräkdí: «*Hormatly Gara Seýitliýewiç! Eger mümkin bolsa bir minutlyjak ministr däl-de, şahyr hökmünde biziň öňümüzde çykyş etmegiňizi soráýarys*».

Ol ýekeje bent goşgy okady:

Kim diýer ýaz güli owadan bolar,

*Kim diýer güýz güli owadan bolar,
Soradym ýürekden, ýüregim diýdi:
Her kimiň öz güli owadan bolar...*

Bilmedim, bu goşgynyň şol wagt dörän bolmagy hem mümkin. Dogrusy, men ony öň döwürleýin metbugatda okamadym. Goşgy okalandan soň, zaldaky şowhun wagty bilen köşeşmedi. Şahyr Gara Seýitliýewiň joşgun bilen çykyş edip duran pursady häzirem göz önümden gidenok...

Iş bilen mazaly öwrenşipdim. Wagt diýilýän zadyňam ölçegi bir bolýar. Ol diňe öňe hereket edýär. Ine, bir günem meni partiýanyň raýon komitetiniň birinji sekretarynyň ýanyna çagyrdylar. Bu ýerde Gara Seýitliýew hem oturan eken. Men bir hili ýakyn hossarymy gören ýaly boldum. Onuň bilen gadyrly salamlaşdym. Iş-alada baradaky söhbetimiziň soňy mundan iki ýyl ozal edilen gürrüňe syrykdy.

– Wadada wepaly bolmaklyk, beren sözüňde tapylmaklyk adam üçin iň bir gerekli sypatlaryň biridir – diýip, Gara Seýitliýew maňa seretdi.

«Söz berip sözümde tapylmadyk ýerim barmyka?» diýip içimi gepletдим. Ministr sözüni dowam etdirdi:

– Ýadyňa düşýän bolsa, biz seni işe iberenimizde iki ýyl möhlet bilen iberipdik. Ine, iki ýylyňam iki gün ýaly bolup geçip gitdi. Indiki söz senden, eger Aşgabada giderin diýseň çagyryjak.

Men bu gezek köp garaşdyrmadym. Jogabym nagt boldy:

– Gara Seýitliýewiç! Mümkin bolsa men bu ýerde entek işläýin. Ol çaga ýaly begendi.

– Berekella, senden tamam-da şeýledi – diýip, egnime kakdy.

Uly şahyr, uly jemgyýetçilik işgäri baradaky söhbetimi onuň şu sözleri bilen tamamlasym gelýär:

*Ýüreklerde ýürek sözün dolduran,
Dür söz bilen dünýä özün aldyran,
Dünýäniň aşygy dünýäden gitmez,
Dünýäň aşygyny dünýä unutmaz.*

Bu sözler beýik akyldar Pyragy hakynda şahyr Gara Seýitliýewiň aýdan sözleri. Bu sözleri onuň döredijiligine hem epigraf edip ulansa bolardy.

Täçmämmet JÜRDEKOW. Ýatlamalar